

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ФОЛЬКЛОР У СИСТЕМІ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В умовах розбудови незалежної Української держави важливого значення набуває відродження нашої духовності. Відродження України, її духовності, неможливе без народної пісні, яка жила вічно з нашим багатостраждальним народом, і дійшла до нас як неоціненний скарб, що підтримував українця на протязі всього його життя та передавався у спадок з покоління в покоління [2, с. 5].

У процесі багатовікової життєвої практики українського народу виділились головні принципи морально-естетичного виховання дітей засобами саме українського музичного фольклору. В практиці музичного виховання ми досить часто звертаємось до поняття фольклору та його різновидів, які ми повинні розмежовувати. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив конкретизувати три схожих поняття «фольклор», «музичний фольклор», «дитячий фольклор»: 1) фольклор – це все, що твориться народом і передається традиційно; 2) музичний фольклор – вокальна (переважно пісенна), інструментальна, вокально-інструментальна та музично-танцювальна творчість народу; 3) дитячий музичний фольклор – відбиває динаміку життя дитини від колиски до юності та загальне людське життя у всьому розмаїтті його форм [3, с. 138–143].

Ідею виховання на основі творів фольклору відстоювали видатні педагоги, письменники. Це – Х. Алчевська, Б. Грінченко, М. Драгоманов, О. Духнович, М. Костомаров, І. Котляревський, Г. Сковорода, Л. Українка, І. Франко, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.

Вивчення музичного фольклору розкриває перед дітьми невичерпні можливості народного таланту, виховує любов і повагу до своєї землі, гордість за свій народ. Від найдавніших часів наш народ зберіг календарно-обрядові традиції, які існують і сьогодні. За допомогою пісні, казки, приказки люди безпосередньо спілкуються, передають мудрість. Софія Грица вважала, що «усність, безперервність варіювання відрізняє фольклор від літератури. Якщо фіксована копія не наносить шкоди завершеному літературному чи музичному творові..., то для фольклору вона згубно діє на народну імпровізацію» [1, с. 175]. Та якщо б не записувати ті ж колядки, веснянки, купальські пісні, балади, думи, то хіба ж ми, мешканці малих та великих міст, а навіть і сіл, могли б їх почути.

Широке використання музики свого народу в навчанні, у дітей молодшого шкільного віку підвищує рівень їх музичного сприймання, яке стає більш осмисленим, емоційним, що виявляється в стійкій, постійній увазі дітей до уроку, в намаганні більше дізнатися про творчість різних композиторів, частіше слухати рідну музику. Перша зустріч з піснею починається дуже рано – з маминої колискової. Входження дитини у світ через мову пісні має не лише виховне, а й комунікативне значення.

Вивчення пісенного спадку народу для учнів початкових класів варто здійснювати не епізодично, а доцільно в кожному розділі уроку (хоровий спів, сольфеджіо, слухання музики) використовувати народнопісенний матеріал. Провідну роль має відігравати хоровий спів, адже він поєднує в собі два чинника, що впливають на виконавця та слухача: слово і музику. Загальні вимоги до народних пісень, що використовуються на початку навчання, – це їх мелодична виразність, простий ритм, вокально-зручна теситура.

Пошук шляхів ефективного розвитку музичних здібностей молодших школярів спонукає звернутися до досвіду народної педагогіки, до дитячого музичного фольклору, який є засобом прилучення дітей до прекрасного, увібравши естетичний, світоглядний досвід багатьох поколінь. Важливо не упустити сенситивний період – молодший шкільний вік, коли діти особливо сприйнятливі до педагогічного впливу. Якщо з раннього віку дитина слухає зразки народної творчості, її слух поступово засвоює мелодичні й ритмічні особливості народної пісні, вони запам'ятовуються, стають звичними, близькими.

Виховання засобами дитячого музичного фольклору, традиційних календарних та обрядових свят, ігор, розглядається як невід'ємна частина уроку музики. Український дитячий музичний фольклор викликає особливий інтерес. Крім завдань розумового й емоційного розвитку, ігри, пісеньки та інші жанри і форми дитячої творчості спрямовані найперше на задоволення потреб дитини у спілкуванні. Тому на уроках потрібно використовувати словесну творчість дорослих для дітей (колискові пісні, забавлянки тощо), творчість дорослих, яка з часом перейшла до дитячого репертуару (заклички, лічилки, ігрові пісні) і безпосередньо дитячу творчість (скоромовки, лічилки).

Аналізуючи програми з музичного мистецтва 1–4 класів спостерігається, що їх автори у музичному вихованні дітей спираються на фольклор. Досить широко в програмах тлумачиться мета уроків музики – забезпечити формування духовної культури особистості у тісному зв'язку з культурою її народу, однак це завдання стосується усього навчально-виховного процесу в школі та позашкільних закладах.

Народна пісня та фольклор відіграють важливе значення в музично-естетичному вихованні учнів. Ми маємо пам'ятати, що діти – майбутнє нашої вітчизни, і для них, ми зобов'язані повертати втрачені сторінки історії, відкрити доступ до невичерпного джерела народної мудрості.

Список використаних джерел:

1. Грица С. В ім'я збереження фольклору. // Фольклор у просторі та часі. – Тернопіль. – 2000. – 226 с.
2. Ройченко І. В. Використання фольклору на уроках музичного мистецтва в початкових класах. Навчально-методичний посібник / І. В. Ройченко. – Вінниця : ММК, 2016. – 54 с.
3. Українська фольклористика. Словник-довідник / Укладання і загальна редакція Михайла Чернопиского. – Тернопіль : Підручники і

посібники, 2008. – 448 с. – С. 396–397, С. 138–143.